

Список використаних джерел

1. Конвенція про кіберзлочинність: міжнародний документ: від 23.11.2001 [Електронний ресурс] // *Сайт Верховної Ради України*. Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_575.

2. Навчальний російсько-українсько-англійський словник термінологіки кримінального та кримінального процесуального права з мовнокомунікативними завданнями / за заг.ред. Г.С. Онуфрієнко. Запоріжжя: НУ» Запорізька політехніка», 2019. 144 с.

3. Онуфрієнко Г. С. Зовнішні ресурси української юридичної термінології: взаємодія детермінованих і випадкових процесів. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 1999. №3. С. 226–237.

4. Онуфрієнко Г. С. Сучасний юридичний дискурс: риторичні постулати, особливості, актуалітети. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи*. Київ: НУВС, 2020. С. 20–23.

Яценко Ніна Олександрівна,

старший науковий співробітник відділу граматики та наукової термінології Інституту української мови НАН України, кандидат філологічних наук

ЗАУВАГИ ДО ВЖИВАННЯ ТЕРМІНА «ОЛІГАРХІЯ» В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Суспільно-політична термінологія на сучасному етапі розвитку перебуває під великим впливом соціодинаміки в Україні. У сучасній мовній динаміці дедалі зростає роль публіцистики та мови засобів масової інформації, адже саме ці функціональні стилі, сфери використання мови найоперативніше відгукуються на бурхливий перебіг подій в українському суспільстві, відбивають зміни в його житті. Нові стосунки в тріаді влада-суспільство-особа упорядковано відповідними найменуваннями в мові. Зупинимось детальніше на вживанні терміна *олігархія*.

Олігархія – «політичне й економічне панування невеликої групи експлуататорів, правляча група експлуататорів» – запозичення із західноєвропейських мов [4, с.181].

Від давнини і до сьогодні цей термін зазнав деяких семантичних змін, але їх разом утримують етимологічні зв'язки з первісною семантикою. Це підтверджує аналіз пояснення згаданої лексеми у словниках іншомовного походження. *Олігархія* – «в експлуаторських державах – одна з форм державного управління, за якої політичне й економічне панування здійснюється невеликою купкою

експлуататорів» [5, 1974, с.479]; *олігархія* – «в експлуататорських державах – одна з форм правління, за якої державна влада належить невеликій групі людей, як правило, економічно наймогутніших» [6, 1985, с.1985]; *олігархія* – 1. Політичне та економічне панування, влада, зосереджена в руках невеликої групи людей, а також саме така група; 2. У часи античності та в середньовічну добу – держава, у якій панувала аристократична верхівка [7, с.496].

Лексема *олігархія* зберегла свої історичні значення, про що засвідчують також і тлумачні словники: *олігархія* – 1. Політичне й економічне панування невеликої групи експлуататорів – рабовласників, феодалів, капіталістів, правляча група експлуататорів. 2. *перен., зневажл.* Правляча верхівка взагалі [8, с.689].

Усталився фразеологізм *фінансова олігархія* – невелика група власників, яка фактично підпорядковує весь апарат держави і визначає внутрішню та зовнішню політику.

Активним є функціонування похідних утворень: *олігарх* «член олігархічного уряду», «особа, що належить до правлячої групи експлуататорської меншості»; *олігархічний* «який стосується до олігархії»; *деолігархізація* – зменшення впливу олігархів на ухвалення владою рішень.

Окремі сучасні юридичні джерела подають таке трактування лексеми: «Олігархія – недемократична форма правління, що забезпечує панування вузького кола найбагатших осіб (олігархів); владна еліта, яка очолює і репрезентує олігархічне правління. Визначальною характеристикою олігархії є підпорядкування влади невеликій групі осіб для задоволення власних інтересів, насамперед тих, що стосуються нагромадження багатств і одержання привілеїв. Як цілісне явище олігархія зародилася у стародавньому суспільстві. Чітко виражені її ознаки мала також влада в середньовічних містах. З часом, трансформуючись, набула різноманітних ознак і виявів, властивих, зокрема, тоталітарному та авторитарному політичним режимам 20 ст. Термін почали широко вживати як синонім певної правлячої еліти, яка застосовує у своїй практиці олігархічні форми і методи» [9, с.262].

Про глибоке входження слова *олігархія* у лексичну систему української мови свідчить широке його використання разом з похідними у сучасних ЗМІ: *Олігархи знову призначають очільників держави, в тюрмах знову політичні бранці, влада намагається взяти під контроль інформаційний простір* [2, 18-19.12. 2020 р.]; *Система олігархічного капіталізму нікуди не зникла* [2, 18-19.12.2020 р.]; *І всі ті повстання, які були у нас за майже 30 років незалежності, не змінили природу речей – кланово-олігархічна країна досі керує країною, хоча,*

по суті, саме проти неї протестували люди [2, 18-19.12.2020 р.]; Адептам офшорних схем із владно-олігархічних коридорів, які надіються традиційно «пропетляти», слід пам'ятати, що «пропетляти» цього разу навряд чи вийде. Над нами вже дамокловим мечем висить висока ймовірність потрапити до чорного списку санкцій [3, 12.01.2019 р.]; Поки що розповідають лише про лібертаріанську платформу, про загальну відкритість і прозорість, але про тарифи та деолігархізацію вже намагаються не говорити [3, 27.06.-5.07. 2019 р.]; В Україні стратегію як державного регулювання економіки, так і ринкового саморегулювання багато років визначав економічний інтерес олігархату, що дуже рідко збігається з національним економічним інтересом [3, 27.07. 2019 р.]; Темою розмови була деолігархізація: як Україні перейти від олігархічної системи до здорової конкуренції [2, 19-20.03.2021 р.]; Площина олігархів чи російських агентів, українські олігархи, кланово-олігархічна система, олігархічні партії, телеканали, олігархічний консенсус, олігархічна республіка, антиолігархічна революція. Поняття «олігархія» було визначене ще в давньогрецькі часи і буквально означає «влада небагатьох». В Україні ця система укорінилася невдовзі після відновлення незалежності в 90-х рр. за часів президентства Леоніда Кучми, зокрема, одним з членів породженого ним «клубу супербагатих» став його родич В. Пінчук. За минулі десятиліття в Україні відбулося багато різних подій, в тому числі масові протести, які були покликані зруйнувати старі правила, проте кожного разу олігархат перезасновувався, відповідно ті самі люди сьогодні продовжують з 90-х впливати і здебільшого контролювати економічні та політичні процеси в країні, послаблюючи її можливість розвиватися і протистояти російській агресії. Якщо говорити про олігархат, то треба розуміти, що при розпаді СРСР з'явилися ті, хто отримав доступ до великих ресурсів. До них вже потім примкнули так звані «бандити в малинових піджаках» [2, 16-17.04. 2021 р.]; Про деолігархізацію в Україні говорять багато років з різних трибун, але досі ніхто не наважився піти проти системи [2, 16-17.04.2021 р.].

Отже, українська мова живе й змінюється разом із життям українського суспільства, а, отже, процес вивчення змін у ній, тенденцій її функціонування та розвитку триває, що підтверджує розгляд одного з найдавніших термінів суспільно-політичної термінології – олігархія.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. 1736 с.

2. Газета «День».
3. Газета «Дзеркало тижня».
4. Етимологічний словник української мови: в 7 т. / Редкол.: О. С. Мельничук (голов. ред. та ін.). К., 2003. Т.4. Н-П. 656 с.
5. Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. К.: Вид-во «Українська рад. енциклопедія», 1974. 776 с.
6. Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. К.: Вид-во «Українська рад. енциклопедія». Вид. 2-е, випр. і доп., 1985. 966 с.
7. Сучасний словник іншомовних слів / Укл. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. К.: Довіра, 2006. 789 с.
8. Словник української мови: в 11 т. К.: Наук. думка, 1974. Т. 5. 689 с.
10. Юридична енциклопедія: В 6 т. К.: Укр. енциклопедія. 1998. т.4: Н-П. 2002. 720 с.

Полтавський Андрій Олександрович,
помічник директора Київського науково-
дослідного інституту судових експертиз
Міністерства юстиції України

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ КРИМІНАЛІСТИКИ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

1. У 2012 році за ініціативи Національного органу стандартизації Австралії – недержавним органом Австралії із розроблення стандартів «Standards Australia» – Міжнародною організацією зі стандартизації (ISO) було створено *проектний комітет 272 «Криміналістика» (ISO PC 272 «Forensic Sciences»)*. У тому ж році за ініціативи Європейського комітету зі стандартизації (CEN) – міжнародної неприбуткової організації, основною метою якої є сприяння розвитку торгівлі товарами та послугами через розроблення та запровадження європейських стандартів – створюється *проектний комітет 419 «Процеси криміналістики» (CEN/PC 419 «Forensic Science Processes»)*. Згодом зазначені проектні комітети перетворюються у постійно діючі *технічні комітети (TC)*.

У 2018 році ISO TC 272 «Forensic Sciences» було опубліковано першу та другу частини міжнародного серійного стандарту ISO 21043-1:2018 «Forensic sciences – Part 1: Terms and definitions» («Криміналістика. Частина 1. Терміни та визначення понять»), ISO 21043-2 «Forensic sciences – Part 2: Recognition, recording, collecting, transport and storage of items» («Криміналістика. Частина 2. Виявлення, фіксування, вилучання, транспортування та зберігання